

LẤP ĐẦY KHOẢNG TRỐNG TƯ TƯỞNG TRONG THỜI ĐẠI SỐ TỪ GÓC NHÌN GIÁO DỤC LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ

Nguyễn Thị Hải, Nguyễn Long, Phạm Văn Diễm
Bộ môn Lý luận Chính trị - Trường Đại học Y Hà Nội

Tóm tắt: Trong thời đại số, thông tin sai lệch và quan điểm thù địch lan nhanh trên không gian mạng, dễ tác động đến những nơi tồn tại “khoảng trống tư tưởng” – biểu hiện của sự thiếu định hướng, suy giảm niềm tin và bản lĩnh chính trị. Bài viết phân tích nguyên nhân từ giáo dục lý luận chính trị, truyền thông và yếu tố công nghệ, đồng thời đề xuất giải pháp đổi mới giáo dục, nâng cao năng lực số và củng cố niềm tin nhằm bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng.

Từ khóa: khoảng trống tư tưởng; xuyên tạc; không gian mạng; bảo vệ nền tảng tư tưởng; giáo dục lý luận chính trị; niềm tin xã hội.

FILLING THE IDEOLOGICAL GAP IN THE DIGITAL AGE FROM THE PERSPECTIVE OF POLITICAL THEORY EDUCATION

Abstract: In the digital age, misinformation and hostile viewpoints spread rapidly in cyberspace, easily impacting areas with “ideological gaps”—manifestations of a lack of direction, declining confidence, and political acumen. This article analyzes the causes stemming from political theory education, media, and technology, and proposes solutions for educational reform, enhancing digital skills, and strengthening confidence to protect the Party's ideological foundation.

Keywords: ideological gap; distortion; cyberspace; protecting the ideological foundation; political theory education; social trust.

Nhận bài: 24/04/2026

Phản biện: 24/05/2026

Duyệt đăng: 28/05/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh toàn cầu hóa, chuyển đổi số và sự phát triển bùng nổ của công nghệ truyền thông, không gian mạng đã trở thành môi trường lan tỏa thông tin nhanh nhất, rộng nhất và có sức tác động mạnh mẽ nhất đến nhận thức xã hội. Bên cạnh những giá trị tích cực, đây cũng là nơi các quan điểm sai trái, thù địch, thông tin giả, thông tin xấu độc len lỏi từng ngày nhằm gây hoài nghi, chia rẽ niềm tin, làm suy giảm sự đồng thuận xã hội và phủ nhận vai trò lãnh đạo của Đảng. Điều đáng lo ngại là nhiều luận điệu xuyên tạc không phải mạnh lên vì chúng đúng, mà bởi ở một số nơi, một số thời điểm, cái đúng chưa được truyền tải đủ nhanh, đủ thuyết phục và đủ sức lan tỏa.

Thực tiễn cho thấy, nơi nào thiếu thông tin chính thống, thiếu định hướng tư tưởng, thiếu đối thoại khoa học, nơi đó dễ xuất hiện “khoảng trống tư tưởng”. Khi nhận thức không được soi sáng bằng tri thức đúng đắn, con người dễ dao động trước những luận điệu ngụy biện, bị dẫn dắt bởi cảm xúc cực đoan hoặc bị chi phối bởi các thông tin sai lệch. Khoảng trống tư tưởng vì thế không chỉ là sự thiếu hụt về thông tin, mà sâu xa hơn là khoảng trống về niềm tin, bản lĩnh chính trị và khả năng đề kháng trước các tác động tiêu cực.

Đối với công cuộc bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng hiện nay, nhận diện đúng và lấp đầy khoảng trống tư tưởng là yêu cầu cấp thiết. Bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng không chỉ dừng lại ở phản bác các quan điểm sai trái, mà quan trọng hơn là chủ động làm cho chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối của Đảng hiện diện sinh động trong đời sống xã hội, đi vào nhận thức, tình cảm và hành động của mỗi cán bộ, đảng viên và Nhân dân. Đây là nhiệm vụ của cả hệ thống chính trị, trong đó đội ngũ giảng viên lý luận chính trị, nhà trường và các tổ chức Đảng giữ vai trò đặc biệt quan trọng.

Từ cách tiếp cận đó, bài viết tập trung phân tích bản chất của khoảng trống tư tưởng, thực trạng biểu hiện trong thời đại số, những phương thức mà các thế lực thù địch lợi dụng để chống phá, đồng thời đề xuất giải pháp nhằm lấp đầy khoảng trống ấy bằng tri thức, niềm tin và hành động cách mạng.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Khoảng trống tư tưởng

Khoảng trống tư tưởng có thể được hiểu là trạng thái thiếu hụt sự định hướng đúng đắn về nhận thức chính trị, lý tưởng xã hội, niềm tin giá

trị và khả năng phân biệt đúng - sai trong một bộ phận cán bộ, đảng viên và quần chúng nhân dân. Đó không đơn thuần là việc thiếu thông tin, mà sâu xa hơn là sự thiếu vắng những giá trị nền tảng đủ sức dẫn dắt hành vi, thái độ và lựa chọn của con người trước những biến động phức tạp của đời sống xã hội. Khi con người không được trang bị đầy đủ tri thức lý luận, không được tiếp cận kịp thời thông tin chính thống, không được giải đáp những băn khoăn chính đáng bằng lập luận khoa học, khoảng trống tư tưởng rất dễ hình thành.

Trong điều kiện hiện nay, khoảng trống tư tưởng thường biểu hiện dưới nhiều dạng thức khác nhau. Đó có thể là sự thờ ơ với các vấn đề chính trị - xã hội; tâm lý “đứng ngoài cuộc”, coi việc bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng là trách nhiệm của riêng cơ quan chức năng; xu hướng tiếp nhận thông tin theo cảm tính, chia sẻ quan điểm theo đám đông mà thiếu kiểm chứng; hoặc thái độ hoài nghi cực đoan trước mọi giá trị truyền thống, mọi thành tựu phát triển của đất nước. Ở mức độ sâu hơn, khoảng trống tư tưởng còn thể hiện ở sự phai nhạt lý tưởng sống, thiếu niềm tin vào con đường phát triển của dân tộc, giảm sút ý thức trách nhiệm công dân và tinh thần cống hiến.

Sự nguy hiểm của khoảng trống tư tưởng nằm ở chỗ nó không tạo ra những biểu hiện ồn ào ngay tức thời, nhưng âm thầm bào mòn nền tảng tinh thần của xã hội. Khi niềm tin bị suy giảm, sự đồng thuận xã hội sẽ bị ảnh hưởng; khi nhận thức thiếu định hướng, hành động dễ bị chi phối bởi thông tin sai lệch; khi lý tưởng mờ nhạt, con người dễ rơi vào chủ nghĩa cá nhân, lối sống thực dụng và thái độ vô cảm trước lợi ích chung. Một xã hội nếu không có điểm tựa tư tưởng vững chắc sẽ khó duy trì sức mạnh đoàn kết và ý chí phát triển lâu dài.

Khoảng trống tư tưởng cũng chính là môi trường thuận lợi để các quan điểm sai trái, thù địch thâm nhập và lan rộng. Thực tế cho thấy, những luận điệu xuyên tạc thường tìm đến nơi nhận thức còn mơ hồ, nơi thông tin chính thống chưa hiện diện kịp thời, nơi người tiếp nhận thiếu khả năng phản biện. Khi cái đúng không được nói rõ, cái sai sẽ có cơ hội nguy trang thành sự thật; khi tiếng nói chính nghĩa không đủ sức lan tỏa, luận điệu cực đoan sẽ dễ kích động tâm lý đám đông. Vì vậy,

khoảng trống tư tưởng không chỉ là sự thiếu hụt nhận thức, mà còn là nguy cơ trực tiếp đối với an ninh tư tưởng và sự ổn định chính trị - xã hội.

Đối với công tác xây dựng Đảng hiện nay, nhận diện và khắc phục khoảng trống tư tưởng có ý nghĩa đặc biệt quan trọng. Bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng không chỉ là phản bác cái sai sau khi nó xuất hiện, mà quan trọng hơn là chủ động ngăn ngừa từ gốc bằng cách củng cố niềm tin, nâng cao dân trí chính trị, tăng sức đề kháng trước thông tin xấu độc và làm cho những giá trị đúng đắn trở thành dòng chảy chủ đạo trong đời sống xã hội. Nói cách khác, muốn hạn chế xuyên tạc, trước hết phải không để tồn tại khoảng trống tư tưởng.

2.2. Thực trạng khoảng trống tư tưởng trong thời đại số

Trong thời đại số, khoảng trống tư tưởng biểu hiện rõ ở tình trạng “thừa thông tin nhưng thiếu định hướng”. Nhiều người tiếp nhận thông tin theo cảm tính, dễ bị chi phối bởi tin giả và tâm lý đám đông. Một bộ phận, đặc biệt là giới trẻ, còn thờ ơ với các vấn đề chính trị - xã hội, thiếu khả năng phân tích và tư duy phản biện.

Bên cạnh đó, giáo dục lý luận chính trị và truyền thông chính thống ở một số nơi chưa theo kịp môi trường số, nội dung còn khô cứng, thiếu hấp dẫn. Sự phát triển của công nghệ và trí tuệ nhân tạo cũng làm gia tăng nguy cơ lan truyền thông tin sai lệch, khiến việc phân biệt đúng - sai trở nên khó khăn hơn.

2.3. Giải pháp lấp đầy khoảng trống tư tưởng bằng tri thức, niềm tin và hành động

Khoảng trống tư tưởng không thể được lấp đầy chỉ bằng những lời kêu gọi chung chung hay các biện pháp mang tính đối phó tình thế. Đây là vấn đề thuộc về nhận thức, niềm tin và định hướng giá trị, vì vậy phải được giải quyết bằng hệ thống giải pháp đồng bộ, lâu dài, trong đó trọng tâm là làm cho cái đúng trở nên gần gũi hơn, thuyết phục hơn và hiện diện mạnh mẽ hơn trong đời sống xã hội. Muốn hạn chế sức lan truyền của xuyên tạc, trước hết phải tăng sức lan tỏa của chân lý.

Trước hết, cần tiếp tục đổi mới mạnh mẽ công tác giáo dục lý luận chính trị theo hướng thiết thực, hiện đại và gắn với nhu cầu của người học. Tri thức lý luận chỉ thật sự có sức sống khi được trình

bày bằng ngôn ngữ dễ tiếp cận, gắn với những vấn đề mà xã hội đang quan tâm và giúp người học giải đáp được những câu hỏi từ thực tiễn. Cần khắc phục tình trạng truyền đạt một chiều, nặng về ghi nhớ khái niệm, ít đối thoại và thiếu liên hệ cuộc sống. Thay vào đó, cần phát huy phương pháp dạy học mở, tăng tranh luận học thuật, xử lý tình huống, kết nối lý luận với các vấn đề kinh tế, chính trị, văn hóa, đạo đức và trách nhiệm công dân trong bối cảnh mới. Khi người học thấy lý luận giải thích được đời sống, họ sẽ tiếp nhận bằng sự chủ động chứ không phải sự miễn cưỡng.

Cùng với đó, phải nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên lý luận chính trị. Giảng viên không chỉ cần vững chuyên môn mà còn phải có khả năng cập nhật thực tiễn, nhạy bén trước các vấn đề mới và có kỹ năng sử dụng công nghệ truyền thông hiện đại. Trong thời đại số, uy tín của người thầy không chỉ thể hiện trên bục giảng mà còn ở khả năng tham gia không gian mạng bằng tiếng nói chuẩn mực, khoa học và có sức thuyết phục. Mỗi giảng viên cần trở thành một chủ thể lan tỏa giá trị tích cực, góp phần đưa thông tin đúng đắn đến gần người học và cộng đồng.

Một giải pháp quan trọng khác là tăng cường sự hiện diện của thông tin chính thống trên không gian mạng. Nếu các nền tảng số là nơi công chúng dành phần lớn thời gian tiếp nhận thông tin, thì công tác tư tưởng không thể đứng ngoài môi trường đó. Cần xây dựng các sản phẩm truyền thông ngắn gọn, hấp dẫn, dễ chia sẻ nhưng vẫn bảo đảm tính định hướng và chiều sâu nội dung. Những vấn đề dư luận quan tâm phải được cung cấp thông tin nhanh chóng, minh bạch và có cơ sở. Khi tiếng nói chính thống xuất hiện chậm hoặc khô cứng, khoảng trống sẽ lập tức bị lấp bởi tin giả và luận điệu sai trái.

Bên cạnh việc cung cấp thông tin, cần chú trọng bồi dưỡng năng lực “miễn dịch nhận thức” cho xã hội, nhất là thanh niên, sinh viên. Đây là khả năng nhận diện nguồn tin, kiểm chứng dữ liệu, phân tích động cơ của người phát tán thông tin và giữ được tư duy độc lập trước tâm lý đám đông. Trong môi trường số, không phải ai nói nhiều cũng đúng, không phải điều gì lan truyền nhanh cũng là sự thật. Khi người dân có kỹ năng số và tư duy phản biện lành mạnh, các luận điệu xuyên tạc sẽ khó có đất sống.

Muốn củng cố niềm tin, không thể chỉ dừng ở tuyên truyền mà phải bằng kết quả thực tiễn. Niềm tin xã hội được xây dựng bền vững nhất khi người dân nhìn thấy sự chuyển biến tích cực trong đời sống, sự công khai minh bạch trong quản trị, sự nghiêm minh trong phòng, chống tham nhũng, tiêu cực và tinh thần phục vụ Nhân dân của đội ngũ cán bộ, công chức. Nói cách khác, hiệu quả lãnh đạo và chất lượng quản trị quốc gia chính là minh chứng thuyết phục nhất cho tính đúng đắn của đường lối phát triển.

Đối với tổ chức Đảng, cần coi trọng công tác nắm bắt tình hình tư tưởng, kịp thời giải quyết những vấn đề phát sinh từ cơ sở, không để những bức xúc nhỏ tích tụ thành điểm nóng về nhận thức. Sinh hoạt chi bộ, sinh hoạt chuyên đề cần đi vào thực chất, tăng trao đổi hai chiều, tránh hình thức, qua loa. Khi cán bộ, đảng viên được lắng nghe, được giải đáp và được truyền cảm hứng cống hiến, khoảng trống tư tưởng trong nội bộ sẽ được thu hẹp đáng kể.

Về lâu dài, cần xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh trong gia đình, nhà trường và xã hội. Con người có nền tảng đạo đức tốt, có lý tưởng sống tích cực, có tinh thần trách nhiệm với cộng đồng sẽ ít bị lôi kéo bởi những quan điểm cực đoan, lệch lạc. Vì vậy, lấp đầy khoảng trống tư tưởng cũng chính là bồi đắp hệ giá trị Việt Nam trong thời kỳ mới.

Có thể khẳng định, chống xuyên tạc chỉ là phần ngọn; xây dựng niềm tin, nâng cao dân trí chính trị và lan tỏa những giá trị đúng đắn mới là phần gốc. Khi tri thức được mở rộng, niềm tin được củng cố và hành động tích cực trở thành xu hướng chủ đạo, khoảng trống tư tưởng sẽ dần bị đẩy lùi, qua đó tạo nền tảng vững chắc để bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng trong mọi hoàn cảnh.

III. KẾT LUẬN

Trong bối cảnh cuộc đấu tranh tư tưởng, lý luận đang diễn ra ngày càng quyết liệt trên cả không gian thực và không gian mạng, khoảng trống tư tưởng trở thành nguy cơ âm thầm nhưng hết sức đáng lưu ý. Nơi nào nhận thức thiếu định hướng, niềm tin bị dao động, thông tin chính thống chậm hiện diện hoặc thiếu sức thuyết phục, nơi đó các quan điểm sai trái, thù địch sẽ tìm cách len lỏi, tác động và chống phá. Vì vậy, không để khoảng

trống tư tưởng trở thành đất sống của xuyên tạc là yêu cầu cấp thiết trong nhiệm vụ bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng hiện nay.

Thực tiễn cho thấy, đấu tranh phản bác cái sai là cần thiết, nhưng quan trọng hơn là chủ động xây dựng cái đúng đủ mạnh để dẫn dắt xã hội. Lấp đầy khoảng trống tư tưởng phải được thực hiện bằng tri thức khoa học, bằng niềm tin chính trị được bồi đắp từ thực tiễn và bằng hành động cụ thể của cả hệ thống chính trị. Trong đó, đội ngũ giảng viên lý luận, nhà trường và tổ chức Đảng giữ vai trò đặc biệt quan trọng trong việc truyền bá chân lý, định hướng nhận thức, hình thành bản lĩnh và khơi dậy trách nhiệm công dân.

Khi chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối của Đảng được chuyển tải sinh

động, thuyết phục và gần gũi với đời sống; khi mỗi cán bộ, đảng viên thực sự nêu gương; khi người dân được thụ hưởng thành quả phát triển và củng cố niềm tin bằng những chuyển biến tích cực trong thực tiễn, thì những luận điệu xuyên tạc sẽ không còn môi trường thuận lợi để tồn tại. Khoảng trống tư tưởng khi đó sẽ được thay thế bằng không gian của tri thức, niềm tin và khát vọng phát triển đất nước.

Bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, suy cho cùng, không chỉ là giữ vững những giá trị đã được lịch sử khẳng định, mà còn là làm cho những giá trị ấy tiếp tục tỏa sáng trong thời đại mới, trở thành sức mạnh tinh thần đưa đất nước phát triển nhanh và bền vững. Khi cái đúng được nói rõ, làm thật và lan tỏa mạnh mẽ, cái sai nhất định sẽ bị đẩy lùi.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Tập I, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, Tập II, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

Nguyễn Phú Trọng (2022), Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

Bộ Chính trị (2018), Nghị quyết số 35-NQ/TW ngày 22/10/2018 về tăng cường bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch trong tình hình mới.